

בולי „מנוף ישראל" (II)

Israel Landscapes Stamps (II)

137

4.1.72

ה ש י ר ו ת ה ב ו ל א י

ירושלים-תל אביב-יפו-חיפה-טבריה-נתניה-באר שבע-נת.לוד

PHILATELIC SERVICES

JERUSALEM • ISRAEL

יפו — או כפי שנקראה על ידי אומות העולם לפנים יופה — הנה אחת הערים הציוניות ביותר בישראל. היא שוכנת דרומית לתל-אביב המודרנית. במשך אלפי שנים היתה יחידה עצמאית; אולם משנת 1948 הפכה לחלק בלתי נפרד של העיר הגדולה תל-אביב — יפו עם אוכלוסייה בת 383,000 נפש, הכוללת 7,000 ערבים, אשר רובם חיים ביפו.

למרות האיחוד המינהלי בין שתי הערים, שמרה יפו על ייחודה האופייני, המתבטא במגדל השעון שבכרך המרכזית בעל האופי המזרחי, בסמטאות המפותלות ובשווקים הססגוניים.

תאריך ייסודה של יפו שקוע אי-שם בנבכי ההסטוריה. אגדות יהודיות טוענות שהיא נוסדה על ידי יפת, בנו של נח, אולם הפול-קלור היווני מייחס את ייסודה למלכה יופיה (קסיופיה), אשר בתה אנדרומדה נכללה אל סלעי הים האימתניים כקרבן למפלצת הים. תעודות קדומות מזכירות שכבר לפני 4,000 שנה היתה יפו נמל תוסס חיים בדרך החוף בין מצרים וממלכות הצפון. כאשר נכבשה על ידי המצרים במאה החמש-עשרה לפני הספירה, היתה היא עיר כנענית בצורה ומוקפת חומות, אשר נפלה לאחר הכיבוש וההתנחלות היהודית בימי יהושע, בחלקו של שבט דן. בתקופת דוד ושלמה, בערך כ-1,000 שנה לפני המנין, הפכה להיות לשער הים של ירושלים, אשר דרכו הובאו החמרים על ידי שלמה המלך. בספר דברי הימים ב' פרק ב' פסוק ט"ו מסופר כי חירם מלך צור הסכים ואמר: "ואנחנו נכרת עצים מן הלבנון ככל צרכך ונביאם לך רפסדות על ים יפו ואתה תעלה אותם ירושלים".

מקורות מקראיים אחרים מספרים על הנביא יונה, אשר נשלח על ידי ההשגחה האלוהית אל העיר החוטאת נינוה, הפליג מיפה, וכן כיצד כורש מלך פרס נתן ליהודים החוזרים מן הגלות את יפו כעיר נמל חופשית. בתקופת שלטון החשמונאים היה ליהודים ביפו צי משלהם, אשר בשנים מאוחרות יותר איים על ספינות סחר וספינות המלחמה של הרומאים.

לאחר נפילת ירושלים לפני חילות וספאסיאנוס קיסר נחרבה יפו, אך כעבור זמן קצר יושבה שוב על ידי היהודים, ובתקופת התלמוד היתה מקום ישיבתם של תלמידי חכמים. בתקופת שלטון ביוז' — מהמאה השלישית ועד המאה הששית לספירה בערך — שקע כוכבה של יפו, אולם עם הכיבוש הצלבני הוא זרח מחדש. עד שבשנת 1267, כאשר המושל הממלוכי בייברס הרס אותה יחד עם ערי החוף ומבצריה האחרים. ארבעה דורות של קפאון עברו על יפו, עד אשר בשנות 1660 המאוחרות היא החלה להתעורר, ובשנת 1779 היתה כבר חשובה כדי לשמש לשער-משנה לנפוליאון בנסותו לכבוש את הארץ.

עם תחילת העליה היהודית במאה התשע-עשרה, החלה להתחדש בה ההתנחלות והתישבות בהשתמש העולים במתקני הפרימי-טיביים של נמל יפו, כמקום עגינה זועם — בגלל החוף המסולע — של הארץ היעודה.

יפו התפתחה במהירות ובתחילת מלחמת העולם הראשונה מנתה כבר 11,000 יהודים ו-23,000 ערבים. כאשר ניצחו חילות בריטניה את הטורקים ב-1918, המשיכו היהודים לזרום אליה, אולם המאורעות בשנות 1921, 1929 ו-1936 דחקו אותם אל הפרבר החדש יחסית – אחוזת בית – שהתפתח והיה לתל-אביב רבתי. אחרי מלחמת השחרור של 1948 החלו לעזוב את יפו באופן חלקי תושביה הערביים ובהדרגה חזרו היהודים אל העיר העתיקה; הריסות שנגרמו על-ידי הקרבות פוגו; דרכים נסללו, בניינים תוקנו, והאיזור מסביב לנמל העתיק והציורי שוקם כאתר תיירות, בו שוכנים אמנים בבתי היוצר שלהם, והמשמש מוקד משיכה למבקרים מהארץ ולתיירים רבים מחו"ל.

מקום הקיט והנופש המפורסם בישראל, נתניה, שוכן לשפתו של הים התיכון בשפלת השרון. סלעים מיוערים שומרים על חופי וחולו הזהוב, ומוסיפים צל ומחסה מרוחות, ואמפיתיאטרון מרשים בנוי אבן, וגנים ציבוריים מצלים ומטופחים במקביל לחוף מוסיפים לו לוויית יופי וחן; ובתוך העיר, המזרקות שבככר המרכזית, השדרות הרחבות, והמדשאות הנרחבות המוקפות שיחים פורחים, יוצרים אווירה עליזה וחגיגית. בהיווסדה ב-1929 היתה זו מושבה של מגדלי הדרים על שמו של הנדבן היהודי מאמריקה, נתן שטראוס, ועתה הפכה נתניה העיר לבירת השרון, שאוכלוסיתה מתה 63,000 נפש, ומשמשת כמרכז עירוני ומסחרי של כל הסביבה, וכמרכז נופש ותיירות לבני הארץ ולבאים להינות ולהינפש בה מחו"ל. בהיווסדה, למזלה הטוב, בזמן הנכון ובמקום הנכון – היא שוכנת במחצית הדרך בין תל-אביב וחיפה, – נוצרו בה התנאים האידיאליים לעיר מחוץ. היא קשורה בדרכים נוחות ובמסילת ברזל עם שאר חלקי מדינת ישראל, אקלימה נוח ויציב, מצבה הטופוגרפית נוח לבניה ולפיתוח והעורף החקלאי מספק לה בשפע פירות, ירקות, חלב ותוצרתו.

גורם חשוב אחר בהתפתחותה המהירה של נתניה היה אז, ששנים מועטות לאחר יסודה הצנוע החלה בריחת היהודים מגרמניה הנאצית. בחופיה הנוחים הוקמו מקומות מסתור לגישת ספינות המעפילים, וכאשר בעיות השכון והתעסוקה החלו להציק – קבל על עצמו הישוב החדש שבמקום את פתרון הבעיות הללו.

מלחמת השחרור בשנת 1948 נתנה דחיפה נוספת לפיתוחה הכלכלי של נתניה, בעיקר עקב היות מרוכזות בה התעשיות הקלות ובעיקר תעשיות חיתוך וליטוש יהלומים, אשר כבשה לעצמה את המקום השני במקורות מטבע החוץ של מדינת ישראל.

כיום נתניה משגשגת, הרחובות הומים קונים ונופשים; שולחנות צבעוניים המוצבים על המדרכות עמוסי משקאות קרים, גלידות למיניהן ופירות העונה. בתי המלון המלאים אורחים מהארץ ומחו"ל פזורים לאורך החוף הזוהר, ובנייתם של בתי המלון החדשים נמשכת.

עין-גדי – נזה מדבר מוריק ופורח, השוכן לחופו המערבי של ים המות – ים המלח, לרגלי ההרים הצחיחים והפראיים של מדבר יהודה, והוא משופע במימיהם הזכים והמבעבעים של מעינות הגדי. כבר בזמנים הקדומים שימשה פינת חמד מבורכת זו מקלט לבני אדם בלהט המדבר.

המקום שופע, כאמור, מעינות עשירי מים, ומפלו הניתזים מעל הסלעים מבותרי-המערות והמכוסים בחלקם גפנים וצמחיה עבותה וסבוכה, הגולשת במורדות הסלעים אל מקווי-המים הצלולים. דקלים מתמרים באויר החם והיבש, וצמחיה נדירה, שאין למצוא דוגמתה במקום אחר בארץ, מכסה את פינת גן-העדן הזו שבלב המדבר השומם.

אין איש יודע מה היה שם המקום הזה באותה התקופה הכלכו-ליטית מלפני יותר מ-5,000 שנה, אשר כשריד ממנה נשאר עד היום מזבח הניצב על פסגת אחת הגבעות, אולם כבר בספר בראשית, פרק י"ד, פסוק ז', מוזכר המקום בשם חצצון תמר, בו ישב שבט האמורי.

בתקופת ההתנחלות נכלל המקום בנחלת שבט יהודה, כפי שמשופר הדבר בספר יהושע – ושמו כבר נקרא עין-גדי. דוד נמלט למערותיו מפני זעמו של המלך שאול, ושולמית מדברת בשיר השירים בערגה על "דורי לי בכרמי עין-גדי".

החפירות שהתנהלו לא מכבר גילו במקום שרידי ישוב משנות ה-500 שלפני הספירה, ובתקופת שיבת-ציון של עזרא ונחמיה וכן בכל תקופת הבית השני היתה ידועה עין גדי כמקום גידול בשמים ופירות נדירים ומכאן היו גם מביאים הכהנים את הגפן ואת פרי-הגפן לטכסיהם החגיגיים בבית המקדש.

בתקופתו של הורדוס ובתקופת השלטון הרומאי ישבה באדמות עין-גדי כת יהודית של נזירים – האיסיים – אשר מרכזה היה בקומראן, ועיבדה את אדמותיה הפוריות של עין-גדי. מאוחר יותר הפך המקום לאחד ממעוזיו של שמעון בר-כוזיבא, הוא בר-כוכבא, בעת המרד נגד הרומאים, ובמערות נחל חבר השכן נמצאו אף המגיכות המפורסמות בשם "אגרות בר-כוכבא", ובהן הודאות מאת מפקד המרד לקציניו, השוכנים במקום והממונים על המחוז.

עין-גדי יושבה מחדש מיד לאחר כשלון המרד בשנת 135 לספירה, וכתובים ותעודות מאותה תקופה מעידים על קיום קהילה יהודית פורחת במשך דורות רבים, ועדות לכך הם שרידיהם של בניני ציבור גדולים ובית כנסת נאה, אשר נתגלו בחפירות זה לא מכבר.

עין-גדי החדשה הוקמה – כישוב נסיוני – בשנת 1953, לאחר שהמקום נכבש במלחמת השחרור ב-1948 על-ידי נחיתה מצד ים המלח, ובשנת 1956 הפכה להיות ישוב קבע קיבוצי. חברי המשק מפתחים מחדש את הגידולים המסורתיים של המקום – הגפנים והתמרים – וכן מצליחים על-ידי שיטות עיבוד חדשות לאסוף 2-3 יבולים בשנה של תות-שדה וירקות, המבכירים במקום בגלל אקלימו החם והיבש, והמובאים בטרם עונה לשוקי הארץ ואף נשלחים לחו"ל.

פתיחתו של הכביש, המחבר את המקום דרך יריחו עם שאר חלקי הארץ, ההחלטה להפוך את השטח לפארק לאומי, וקיום אכסניית נוער ובית ספר שדה עשוהו למוקד לטיולים ולתיירות. ויחד עם כל זאת, בשעות השלווה של דמדומים ושקיעת השמש, נראית עדיין עין גדי כאותו מקום מבודד וקסום, אשר בו חפש דוד מפלט משאול, אשר בו תגבר בר־כוכבא את כוחותיו המת־דלדלים, ואשר דורות אין ספור של אכרים עלומי־שם וחרוצים היפרו את אדמתו וגידלו בו את הבשמים, התמרים, הגפנים והאפר־סמונים אשר טעמם המשובח הוציא את שם המקום למרחקים.

or three crops a year of strawberries, cucumbers, tomatoes and out-of-season vegetables for the winter market at home and abroad.

The opening of the coast road from Jericho, the decision to make the area a National Park, and the fact that it includes a Youth Hostel and a Field School have transformed En Gedi into a bustling, active centre.

However, in the still hours of dawn and twilight, En Gedi seems the same isolated spot where David hid from Saul, where Bar Kochba's men rallied their dwindling forces, and where untold generations of farmers tilled the soil, producing the grapes, dates, myrrh, balsam and spices for which En Gedi was famed.

Sylvia Mann

הבולים צוירו ע"י רולי - ג. רומשילד את ג. ליפמן, חל אביב
הציורים: פרי"אור, חל אביב, ג. בראון; ד. חריס, ירושלים

THE STAMPS WERE DESIGNED BY "ROLI" - G. ROTHSCHILD & Z. LIPPMANN, TEL AVIV
PHOTOS: "PRI-OR", TEL AVIV, W. BRAUN; D. HARRIS, JERUSALEM

Today Netanya is thriving. Busy streets are filled with shoppers and vacationers; gay tables on the sidewalks offer cold drinks, ice-cream and chilled melon; hotels crammed with guests from Israel and abroad line the seafront, and building is going on apace.

Green and fruitful, EN GEDI is a welcome oasis in the Desert of Judea. Located on the western shore of the Dead Sea, in wild and barren surroundings, En Gedi — the Spring of the Kid — with its bubbling streams has, from time immemorial, been a place of refuge and of human habitation.

Fed by rich springs, waterfalls cascade down the cave-pitted rocks overgrown with vines and creepers into clear rock-pools. Palms flourish in the hot, dry air, and rare plants, found nowhere else in the country, grow in this veritable Garden of Eden.

A Chalcolithic altar, at least 5,000 years old, stands on the highest point of the hill above the waterfalls. Nobody knows what this lovely spot was then called, but it is mentioned in Genesis, chapter 14, verse 7, as Hazezon-Tamar, or the Pruning of the Date Palm, and already as Engedi in the book of Joshua, where it was allotted to the tribe of Judah. David took refuge there from Saul, and the Song of Solomon recalls with longing "the camphire and the vineyards of Engedi."

Recent excavations have revealed a settlement from about 500 B.C.E., with the Return to Zion under Ezra and Nehemiah, and in Second Temple times En Gedi had a thriving industry producing balsam and luscious fruits. It was from here that the priests brought grapes for use in Temple rites.

During the Herodian and Roman eras, En Gedi's fertile land was terraced and planted by the strange Jewish monastic sect known as the Essenes, whose headquarters were at nearby Qumran. Later it became an important centre for Shimon bar Kochba's revolt against the Romans, and in the caves of neighbouring Wadi Hever were found touching documents and letters written by the rebel leader to his lieutenants.

En Gedi was re-settled soon after the crushing of the revolt in 135 C.E., and contemporary writings indicate the existence of a prosperous Jewish community for centuries after. Remains of large buildings and of a fine synagogue discovered not long ago confirmed that this was so.

Taken by an audacious beach landing from the Dead Sea in the War of Independence of 1948, the new En Gedi was established in 1953, becoming a kibbutz in 1956. Its members cultivate the traditional vines and date palms, and harvest two

Yafa quickly developed, and at the outbreak of World War I it was inhabited by 11,000 Jews and 23,000 Arabs. When Britain took over from the Turks in 1918, Jews continued to stream in, but the riots of 1921, 1929, 1936 and onwards forced them out to the comparatively new suburb of Ahuzat Beit, soon to be affluent Tel Aviv.

After the War of Independence of 1948, Yafa was partially abandoned. Gradually, Jews returned to the old town; damage caused by heavy fighting was cleared away; roads were surfaced; buildings repaired, and the area around the quaint harbour was re-modelled as an artists' and tourist centre, creating an attractive focus for visitors from Israel and abroad.

Israel's favourite coastal resort, NETANYA, lies in the Sharon plain. Wooded cliffs border its golden, sandy beaches, adding shade and shelter from the sun and wind, while carefully tended public gardens, with an impressive white stone amphitheatre, form a pleasant promenade parallel to the shore. Within the town, fountains playing the main square, broad avenues, and open spaces with green lawns and flowering bushes create a cheerful holiday atmosphere.

Founded in 1929 as a citrus-growing moshava — or agricultural settlement — named for the American philanthropist Nathan Strauss, Netanya is now the capital of the Sharon, with a population of 63,000. The urban and marketing centre for the entire region, it has a tremendous tourist trade, attracting both local and foreign visitors.

Fortunate in being established at the right place at the right time, Netanya's geographical position — half-way between Tel Aviv and Haifa — is ideal for a country town. It has good road and rail connections with the rest of Israel, an excellent climate, level terrain for easy construction, and a fertile hinterland providing fruit, vegetables and dairy supplies.

Another important factor in Netanya's swift development was that within a few years of its modest beginning came the flight of Jews from Nazi Germany. Landing facilities were made available for "illegal" ships, and as the flood of refugees increased, and housing and employment became pressing problems, the town was quickly adapted to these new needs.

The War of Independence of 1948 gave yet another impetus to Netanya's economic progress, particularly to its light industries, of which the craft of diamond cutting and polishing is of special significance. It stands second on the list of Israel's dollar-earning exports. A brewery, metal works, garages and factories are among its other sources of employment.

YAFO (JAFFA) — Ancient "Joppa" is one of Israel's most colourful towns. Situated directly south of modern Tel Aviv, for thousands of years it was a separate entity, but since 1948 it has become an integral part of the metropolis of Tel Aviv-Yafo, with a population of 383,000, including 7,000 Arabs, most of whom live in Yafo.

Despite the administrative combination of the two cities, Yafo has retained its unique character, emphasized by the tall clock tower in the main square, the winding lanes and lively markets. Yafo's origin is shrouded in mystery. Jewish legends claim that it was built by Japhet, Noah's son, but Greek folklore attributes its foundation to Queen Jopeia (Cassiopeia), whose daughter Andromeda was chained to the wave-swept rocks as a sacrifice to a sea monster.

Documents show that 4,000 years ago Yafo was already a busy port on the coast road between Egypt and the northern empires. Captured by the Egyptians in the fifteenth century B.C.E., it was then a prosperous, walled Canaanite city which, 200 years later, was allocated by Joshua to the tribe of Dan. About 1000 B.C.E., under David and Solomon, it became the sea-gateway to Jerusalem, through which materials were imported for Solomon's temple. In II Chronicles, chapter 2, verse 16, Hiram king of Tyre agrees to "cut wood out of Lebanon . . . and bring it in floats by sea to Joppa."

Other biblical references tell how the prophet Jonah, sent by divine command to the wicked city of Nineveh, embarked from Joppa, and how Cyrus king of Persia gave Joppa as a free port to the Jews returning from exile. Under Hasmonean rule it had its own fleet — a fleet which in later years harassed the Roman merchant and transport ships.

Destroyed by Vespasian when Jerusalem fell, it was soon re-settled by Jews, and during Talmudic times was the home of sages and scholars. In the Byzantine era — from about the third to the sixth centuries C.E. — Yafo's star waned, but with the Crusader conquest it rose again until 1267, when the Mameluke ruler, Beybars, razed it as he did most of the coastal strongholds.

Four centuries of stagnation passed over Yafo, until in the late 1600's it began to re-awaken, and by 1799 was important enough for Napoleon to subjugate. With the start of Jewish immigration in the nineteenth century, settlement began anew and, using Yafo's primitive landing facilities, boatloads of intrepid pioneers reached the uninviting shores of the Promised Land.